

KSTAŁT (949) *sb m*

kstałt (602), **kszałt** (347); *kstałt* *PatKaz II*, *BartBydgd* (3), *FalZioł* (6), *KłosAlg*, *RejPs* (23), *RejRozpr*, *RejJóz* (3), *ZapWar*, *RejRozm*, *RejKup* (4), *HistAl* (4), *KromRozm I* (4), *KromRozm II* (3), *KromRozm III* (3), *MrowPieś*, *GliczKsiąż* (2), *LubPs* (12), *GroicPorz* (11), *KrowObr*, *RejWiz* (37), *Leop* (14), *KochZuz*, *RejFig*, *RejZwierz* (16), *Mącz* (145), *KochSat*, *KwiatKsiąż* (5), *SarnUzn* (2), *RejAp* (18), *GórnDworz* (55), *RejPos* (57), *KuczbKat* (6), *RejZwierz* (49), *WujJudf* *WujJudConf* (7), *RejPosRozpr* (2), *RejPosWstaw* (3), *BiałKaz*, *StryjWjaz* (8), *SkarJedn*, *Oczko* (3), *Calag*, *ZapKościer*, *StryjKron* (14), *KochEpit*, *KochFr*, *PaprUp*, *Phil* (4), *CiekPotr* (6), *JanNKar* *Górn* (5), *KlonFlis* (4), *KlonWor*; *kszałt* *MurzHist* (3), *MurzOrt*, *LibMal*, *Diar*, *BibRadzBaz*, *OrzRozm* (2), *GrzegRóżn*, *OrzQuin* (3), *Prot* (5), *SienLek* (3), *GrzegŚm*, *BielSpr* (9), *BudBib* (6), *MycPrz*, *WierKróc* (3), *BudNT* (3), *CzechRozm* (28), *KochTr*, *CzechEp* (36), *NiemObr* (12), *KochBr*, *KlonŻal*, *KochPhaen* (3), *ReszPrz* (2), *GórnRozm* (5), *KochProp*, *ActReg*, *Calep* (30), *GostGosp*, *GórnTroas* (2), *GrabowSet*, *KochFrag*, *OrzJan*, *LatHar* (2), *WujNT* (28), *WysKaz*, *JanNKar* (9), *SarnStat* (48), *GrabPospR*, *KmitaSpit* (3), *SkarKaz*, *CzahTr*, *GosłCast* (2), *SzarzRyt* (6); *kstałt*: *kszałt* *WyprKr* (14: 15), *BibRadz* (2: 26), *BielKron* (18 : 6), *LeovPrzep* (1 : 1), *BiałKat* (1 : 4), *ModrzBaz* (2 : 11), *KochPs* (1 : 2), *ArtKanc* (2 : 6), *KołakCath* (1 : 2), *PowodPr* (3 : 1).

kst- (392), *kszt-* (339), *xt-* (194), *kxt-* (15), *ksst-* (7), *kscht-* (1), *xst-* (1); *-łt* (528), *-łd* (2) *Mącz* a *pochylone*.

sg N kstałt (120) ◊ *G kstałtu* (47). ◊ *D kstałtowi* (4). ◊ *A kstałt* (410). ◊ *I kstałtem* (215); *-em* (29), *-(e)m* (186). ◊ *L kstałcie* (45). ◊ *V kstałcie* (1). ◊ *pl N kstałty* (19). ◊ *G kstałtów* (20); *-ów* (1), *-(o)w* (19). ◊ *D kstałt(o)m* (6). ◊ *A kstałty* (20). ◊ *I kstałty* (38), *kstałtami* (1) *BudNT*. ◊ *L kstałci(e)ch* (2) *RejWiz*, *CzechEp*, *kstałtach* (1) *Mącz*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Forma, ukształtowanie; postać, zewnętrzny wygląd; habitus Mącz, Calep; facies, forma Mącz, Cn; corporatio Mącz; habitudo, persona Calep; conformatio, figura, species Cn* (122) : [Bóg] kstałtow nie pátrzy/ iedno ferce práwe/ To v niego ná pieczy wierz mi nie poštáwy. *RejWiz* 182, A9, 2v, 10 [2 r.], 46, 153; *RejZwierz* 66v; *BielKron* 265; *Monstrosus*, *Dziwny/ dziwnego xtałtu Mącz* 231c, 211b, 335a, 340a; *GórnDworz* L16v; *Rachel* była piękna kstałtem y pięknego poyrzenia [*Rachel erat pulchra forma et pulchra aspectu*], *BudBib Gen* 29/17; *StryjWjaz* Bv; *ModrzBaz* 52v; *Gełtalt*. *Kstałt*. *Calag* 239b; *KochTr* 21; *Biformis* – *Dwoiakiego kstałtu*. *Calep* 131a; *Conformis* – *Podobnego kstałtu*. *Calep* 239b, 469a, 790b, 1040b; *Zá* czymby Pan Chrístus nie był práwy człowiek/ áleby tylko ná lię wziął kstałt człowieczy/ y wdawał lię zá człowieká nie będąc im właśnie. *WujNT* 687; *GosłCast* 61; *SzarzRyt* A3v.

kszałt u czego (1): *Rozność kstałtow y barw v ízat* [*Varietas tum formarum tum colorum in vestitu*]/ á co inšzego pokázuie iedno obyczáíow rozność y nieuštáwiczność? *ModrzBaz* 51.

kszałt w czym (1): *niewiedzieli w Zupách miáry/kstałtu/ y zwyczáiu* [*nescierunt in zuppis modum formam sive consuetudinem JanStat* 34] *SarnStat* 370.

kstałt czyj [*w tym: G sb* (16), *ai (poss)* (12)] (38): *HistAl* C3, L4v; *KromRozm III* F7v; *Ták* iž mu odmieniá [*Diana Akteonowi*]/ w Ieleni kstałt głowę. *RejZwierz* 42v; *BibRadz Ier* 52/22,

Apoc 9/7; Scorpio item, Nieyáki ínstrument woyenny xtałt niedźwiadkowy máyąc *Mącz* 373d; Oris species, xtałt twarzy. *Mącz* 404c, 66b, 70d, 113b, c, 127a (11); naimnieifzy członek iego [człowieka] naicieńfza żyłká/ nailifzfza kořteczká iefť mu potrzebna. á then křtałt wřzythek człowieczy/ przedfię iefť bárzo piękny. *GórnDworz* L16, F3, Ee5; *RejPos* 95v; gdy řpimy/ nieináczey řye snámi dzieie: iedno iákobyřmy vmárłego człowieká ná řye křtałt przyięli. *BiałKat* 233v; *WujJudConf* 23; *ModrzBaz* 6, 35; *Oczko* 23; *StryjKron* 155; *CzechEp* 316; atz xtałt białogłowłki widzicie dowcip y ferce meřkie y prawe Krolewłkie nie narufzone wřpowinnocfi. *PaprUp* D; Corporatura – Cziała křtałt. *Calep* 262b, 469a, 951a; boć przemiia křtałt řwiátá tego [*praeterit enim figura huius mundi*]. *WujNT* 1. *Cor* 7/31, s. 471, k Cccccc; *JanNKar* Cv, B4v; *SzarzRyt* Av.

W połączaniach szeregowych (14): řzełć iefť řpraw przyrodzonych przez ktorich řadna rzecz nie może być/ ktore řá wielkoć/ křtałt/ farba/ pořtawa/ rozdział/ y ruřzanie albo odmiana. *KłosAlg* A3; *RejWiz* 4; Zwierziniec W ktorym rozmáitich řtanow ludzi/ źwirzřth/ y ptakow/ křtałty/ przypadki/ y obyczáye/ řá włánie wypifáne. *RejZwierz kt*; Corporatio, corporatura, Xtałt/ Stan/ á pořtáwá ćiáá. *Mącz* 66b, 11b, 134a, 151b, 404d, 417c; Z řtrony myńce/ trzebá ná baczeniu mieć/ y cáyg/ y wagę/ y křtałt pořpolity [*et forma publica*]. *ModrzBaz* 34v; *Oczko* 6; *StryjKron* 155; *SarnStat* 370; inřze ięzyki, inřze roboty máia coř náđ náłze řubťelnořciá, wydwrnořciá, křtałtem *GosłCast* 5.

W porównaniach (4): Suffragines item in arboribus dicuntur Przeráftánie drzewá gdy po obciętych gáłęziach z nowu záłomiřtym á zákrziwionym xtałtem odrařta yákoby nos. *Mącz* 427d; Scutula, Okrągła figurá tákiego xtałtu yáko páyácy zwykli czinić. *Mącz* 376c, 334a, 470a.

Zwroty: »křtałt dawać; dawanie křtałtu« (1; 1): Formo – Czinię, křtałdaię. *Calep* 430a, 430a.

»mieć, wziąć na się, przyjąć křtałt [czyj]« [szyk zmienny] (8 : 2 : 1): członek martwy/ ácz ma křtałt członká/ ále nye yeť prawym członkyem/ gdyź władzy řadney ku řprawám nye ma. *KromRozm III* D3; Habere speciem alicuius rei, Mieć xtałt ofobę/ řpofób niektórey rzeczy albo zdáć řie. *Mącz* 404d, 11b, 70d, 82a, 334a, 501d; X. K. mowi o duchu ř. iż wziął ná řię křtałt widomy gołębice *CzechEp* 316, 316; Pan Chriřtus ma ieden křtałt/ ćieleřney ofobie iego przyrodzony: wřzákże przez wřzechmocnořć řwá może przyjąć křtałt iáki raczy: y wkázáć řię w pořtáwie ktoregokolwiek řtworzenia *WujNT* 186.

»(na inřzy) křtałt (od)mienić« (2): iefť rzecz ofobna kiedy przyrodzenie/ Pięknie więć y křtałt komu y wrodę mieni. *RejWiz* 4; Transfiguro – Na inřzi křtałt odmieniam. *Calep* 1079b.

Wyrażenia: »jednakięgo křtałtu« (1): Dźiewięřil biały y czárny/ iednákięgo řá křtałtu niemal. *SienLek* Xv.

»křtałt prawdziwy« (1): Bo náłze chćiwořć od řwey řzczęřliwořci Włářney (co Bogiem zowiemy) odwodzą. Nieřtále dobrá/ o řtokroć řzczęřliwy/ Ktory tych ćieniow wczás zna křtałt prawdziwy. *SzarzRyt* Av.

»rozmaitego křtałtu« (3): Multiformis, Rozmáytego xtałtu. *Mącz* 236c, 308d; *Calep* 678a.

»rownego křtałtu« (2): Parilis, Równy/ yednáki/ równego xtałtu/ yednákięy formy. *Mącz* 278b, 134b.

»křtałt wszelaki« = *wszystko* (1): O wřzechmogácy Boże [...] widzę ižeř iefť/ ále niewiem iáki/ Bo twá moc okázuię iuź y křtałt wřzeláki. *RejWiz* 108.

»kształtu zadanie« = *uformowanie, nadanie kształtu* (1): Informatio – Kształtu zadanie *Calep* 534b.

»kształt zwierzchni« (1): słowo Greckie μορφη nigdzież w piśmie S. nie znaczy kształtu zwierzchniego/ *formam exteriorum*, [...] ale wziędy *formam substantialem*, to iest/ pośćać/ iśćność ábo naturę. *WujNT* 686.

Szeregi: »kształt i (abo) figura« [szyk 1 : 1] (2): Siał fię [Chrystus] ná podobieństwo ludzi/ y figurą ábo kształtem iest nálezion (to iest ták był) iáko inny człowiek. *WujNT* 687, 471.

»forma, (a(1)bo, i) kształt« [szyk 4 : 3] (7): Cucurbitanus, Co xtałt ábo formę ma korbśową. *Mącz* 70d, 76b, 134b 188d, 278b, 355c; iż nie był [*Duch św. z natury gołębiem*]/ przeto tę formę ábo kształt gołębiá ná fię brał. *CzechEp* 316.

»postawa albo kształt« (1): co wżytko więcey przyfioi málpam niż ludziom/ ktorých zwierzchna poftáwá/ ábo kształt [*externam speciem*]/ zmysła wnętrzną ferdeczną zgádzác fię ma. *ModrzBaz* 60.

»sposób i kształt« (2): polláká [*królowa*] niektorego málárzá fwego dobrze vmieiętnego/ ktorýby pilnie obaczył fpořob y kształt [*formam*] Alexandrow *HistAl* L4v, C3.

»wzor, (i) kształt« (2): OD tych tedy Greków początki, przezwiłká, wzory, kształty liter, y rzecz lámę náuk wżytkich wzięli byli Lácinnicy *JanNKar* B4v, C.

»kształt a (albo) wyobrazenie« (2): piłanie nic inego nie iest/ iedno iákiś kształt/ á wyobrazenie mowy/ ktore zoftáie/ chociaź iuź człowiek wypowiedział *Górndworz* F3; *ModrzBaz* 35.

Wyrażenia przyimkowe: »wedle kształtu« (1): vocem habet porticione maximam, Zbytnie wielki głos ma wedle xtałtu ábo wzroftu fwego. *Mącz* 313b.

»na kształt« (3):

~na kształt czego [= jako co, w postaci czego] (2): przy wżytkim zgromádeniu Apořtołow y iných ludzi fwiętych/ fpadł ná nie Duch s. iáko grom/ y okazał fie nád káždym ná kształt ięzyká ogniowego. *RejPos* 142, 140v.

Wyrażenie: »na ten kształt« = *taki* (1); P. Kochánowfki miał ná ten kształt/ dz/ miáźę *JanNKar* E3. ~

»pod kształtem [czego]« (2): [*kapłani mogą piastować tylko przy mszy*] poth kształtem chleba czyalo boze a yeden raź przesł dzyen y barzo krotko. *PatKaz II* 38v.

~ *Szeregi* »pod kształtem abo osobą« (1): iest [Chrystus] pod kształtem ábo ořobą ohlebá w náświętfzym Sákrámenće *WujNT* 186. ~

»w kształcie« = *in forma PolAnt; in effige Vulg* (11): *BudNT Mat* 16/12; Christus w inřzym kształcie iest w S. Sákrámenće. *WujNT* 186 marg, *Mar* 16/12, s. 186, Yyyyy.

~w kształcie czyim [w tym: G sb (2), ai poss (1)] (3): *WujJudConf* 71v; Duřzá w xtałcie onego vmárłego iádać imo/ [...] znák vczyniá *StryjKron* 155; *CzechEp* 262.

Szereg: »w kształcie (abo) postaci« (3): około vkazánia fię Abráhámowi oných trzech męřow [...] ftrouie [...] tych/ ktorzy twierdzą/ żeby fię lyn Boży pokázowác miał w kształcie/ ábo poftáci człowieczey. Gdyź fię vkazáli trzey Aniołowie/ á nie Bog. *CzechEp* 263, 186, 268. ~

W przen (1) :

Zwrot: »kształt twarzy na się inszy wziác« = *zmienić się* (1): Vultum immutare, Poftáwę á xtałt twarzy ná fię ynfzy wziác. *Mącz* 239b.

Szereg: »postawa a kształt« (1): *Mącz* 239b *cf* *Zwrot*.

a. *O kolorze farby* (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »na kształt [czego = jaki]« (1): *Purpura* – *Riba* ktori wilgotność łpołobna, do farbowania na zakth [!], farlatu. *Calep* [877 b].

2. *Wyobrażenie, podobizna, obraz, rycina, szkic; figura Mącz, Calep; idea Calep, Cn; simulacrum Mącz, Cn; effigies, idolum Mącz; lineamentum, typus Cn; species Vulg* (20) :

kształt kogo (3): wyrzezał ná wżytkich ściánách w około Domu onego kłształt Cherubinow y *Palm* [*Et omnes parietes domus circumducens effigiavit apertiones celaturarum Cherubim et palmarum*] *BibRadz* 3.*Reg* 6/29; *Mącz* 394c; *WujJud* 46v.

kształt czego (11): *RejKup kt*; *Leop Ez* 10/1; *RejZwierz* 117; Ten *Demetrys* zwykł był z srebřá odlewać kłształty onego zacnego kościoła *Dyány/ y* przedawał ie ludziom iż ie łobie ná pierśiách ku pámięci nošili *BibRadz* II 77a *marg*, 1.*Reg* 6/11, 3.*Reg* 6/29 [2 r.]; *Inhaeret oculis memoria imaginis*, *Plecie* mi łie w oczách xtałt obrázu álbo łeży mi w oczách. *Mącz* 152b, 164c, 502a; *Robił kościoły srebřne*. [*Act* 19/24]) To iełt kłształty onego kościoła zacne⁸⁰ *Dyány*: ábo ráczey obrázy z kápliczkámi łwemi z srebřá odlewáne *WujNT* 479.

kształt na czym (1): *Idea* – *Kłztait* [!] na vmiłle poięti. *Calep* 500a.

kształt w czym (1): *Telamones* – *Włzelyakie* kłształty wšłupiech podładzonich dlia ozdobi wirate. *Calep* 1050b.

kształt czyj (1): *Mącz* 100b *cf* »kształt a postawa«.

W połączeniach szeregowych (2): *Mącz* 164b; obraz nic inłzego nie iełt/ iedno figurá/ kłtałt/ y wyrażenie *Krolá*. *WujJud* 46v.

W charakterystycznych połączeniach: *kształt malować, odlewać; kształt wyryty*.

Wyrażenia: »pierwszy kształt« = *szkic, zarys, kontury* (1): *Náznáčzam/ nákrifzam/ pierwfzy xtałd* [!] á linią kłáde/ yáko czyniá malárze niłży práwy xtałd málowaniá kłáda. *Mącz* 502a.

»prawy kształt [czego]« = *właściwy obraz w odróżnieniu od zarysu, szkicu* (1): *Mącz* 502a *cf* »pierwszy kształt«.

Szeregi: »kształt a podobieństwo« (2): *KVPIECZ* To iełt, *Kłtałt* a podobieństwo *Sądu Bożego* ołtatecznego *RejKup kt*; *Leop Ier* 23/14.

»kształt a postawa« (1): *Effigies lupi*, *Xtałt* á połtáwá *wilcza*. *Mącz* 100b.

»wzór i kształt« (1): łtára łię, áby wđdy przynamniéy wzór y kłształt albo pámięć onego kłéynotu drogięgo potomnym zołtáwił. *JanNKar* Cv.

»wyobrażenie a kształt« (1): *Idolum*, *Latine simulachrum*, *Obras/ Bałwan/ Słup* wyciofány álbo wyrzeżány *Bożek/* też wyobrażenie á xtałt nieyákiey rzeczy. *Mącz* 164c.

3. *Pozór, pretekst* (12) : obwieziemy się stacz kazdy s nas na pierwssem roku iako na zavithym y dacz się sandzicz zadnych sobie odwłok nye czyniácz any nyemoczą any panską posługą any thesz ktorym kolwiek xtałthem wymysłonym *ZapWar* 1549 nr 2657.

kształt czego (5): *Kłtałt* łłowá *Bożego* przynośłá *Luteranowye/ łłowá* *Bożego* nyepřzynośłá *KromRozm I G2v*; *RejWiz* 43v; *Mącz* 501d; nie kłształt cnoty ma być w tych/ ktorzi prágną sławy/

ále [!] íámá cnotá *ModrzBaz* 58v; *Phil* H4; [będą ludzie] máiąc poniekąd pozor (*marg*) ábo kíztałt. G. (-) pobożności/ lecz íię mocy íey zápieráiący. Y tych íię chroń. *WujNT* 2.*Tim* 3/5.

W charakterystycznych połączeniach: kstałt cnoty, pobożności, pożytku, prawdy, słowa Bożego.

Szeregi: »pro forma abo kształt« (1): Chociaż tedy pífmá ś. vżywa/ dobrze go vżywác/ ízczerze y prawdziwie nie może: ále to ták tylko *pro forma* ábo kíztałt [!] czyni. *CzechEp* 139.

»kstałt a podobieństwo« (1): Habet quasdam veritatis umbras, Ma nieyáki xtałt á podobieństwo prawdy/ zda íię być prawdá. *Mącz* 501d.

»postawa y kstałt« (1): Grekowie gdy íuż Throíey dobyć nie mogli/ vczynili poftáwę y ten kíztałt okazáli/ [...] íż íuż precz od onego miáftá odciągnęli. *RejZwierc* 167v.

Wyrażenia przyimkowe: »na kstałt [czego]« (1): Bo vżywáią do tego rzemieślá nie tylko wichrowáthego y rozmáitego dowcípu/ ále też nieíákíey w mowie poważności/ ná kíztałt íákoweysi zmyfloney dobroći y wftydu/ żeby íię tym prędzey w íáfkę panow wkrádli / y zátym onę íwá zátáioną pod páfázczem dobroći chytróć wynurzyli *Phil* G4.

»pod kstałtem [czego]« (2): Sub ípecie pacis, Pod xtałtem pokoyu/ zmyślayác pokóy. *Mącz* 425a.

~ *Szereg:* »pod zmyślaníem albo kstałtem« (1): Pietatis praetextu suis rebus consulit, Pod zmyślaníem álbo xtałtem nábożeńftwá miefzká fobie nábiya. *Mącz* 453d. ~

4. *Ozdoba: concinnitas Calep* (34) : ftoły przyftroíone kíztałtem rozmáitym *RejWiz* 25, 10v, 24, 24v, 34; Pátrrze też tu tych kíztałtow/ pátrzay ná ty íciány/ íáko ftoią z wymyflý/ pięknie zmálowány. *RejZwierc* 105, 87v; íeíłże thu wída wielkíe á fzyrokíe dwory krolow álbo inych potentatow ziemfkich/ y dziwnemi kíztałty vftroíone/ coż rozumíeż o wielkoći dworu álbo páłacu krolá tego [*Chrystusa*] *RejAp* 184v; Niech íię íáko chce zdobi kíztałty ciáło/ Wízytko fzyptny ftroy kiedy cnoty máło. *RejZwierc* 211v, 23v; *StryjWjaz* B3v; *Calep* 525b.

kstałt czego (1): *Concinnitas – Ozdoba, kíztałt nieíákíey rzeczij. Calep* 232a.

kstałt czyj (1): *RejWiz* 32v cf »kstałty í ubíor(y)«.

W połączeniach szeregowych (7): *RejZwierc* 70; duízá ání rozlicznych kíztałtow/ ání vftřępíonych vbíorow/ ání dziwnych á pftřych poíázdow nie potrzebuie. *RejZwierc* 104v, 68, 70, 82v, 185v, 240v.

W charakterystycznych połączeniach: kstałt dziwny (nowy) (5), najwymyślniejszy; kstałty rozliczne, rozmaíte; kstałty co ustrojone, co zdobić (ozdobione).

Szereg: »kstałty (i) ubíor(y)« [szyk 1 : 1] (2): Bo y vbíor y kíztałty ínáklżego kráíu/ By też miáłá krolewną być íście y z ráíu. *RejWiz* 32v; *RejZwierc* 243v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

a. *Harmonijność, foremność, piękność, elegancja, wdzięk* (12) : Formam extinguere, Xtałt zázáíć/ to yeft nie xtałtownie grubo vczinić. *Mącz* 416a, 113b.

kstałt w czym (3): dworzánin/ ma mieć piękną twarz/ y kíztałt w cieie/ ktemu onę wdzięczność *GórnDworz* D8v, D2v, Et.

W połączeniach szeregowych (7): TEn Prokop s fwey vrody/ s kíztałtow y s poftáwy/ Mogłby zwan być Achilles/ drugi Polfki práwy. *RejZwierc* 80, 61v; wídamy wíęc owo ludzíte niecnotlíwe/ vrodą/ kíztałthem/ gładkócią ofobną *GórnDworz* L14v, D2, D8v, Dd8v; WSzechmogący Pan [...] to íobie był [...] obráł/ áby był íobie fthworzył człowíeká/ źwirzę rozumne/ źwirzę nád íne wízytki źwirzętá/ y kíztałty/ y vrodą/ y wízytkimi ínemi ípráwámi/ ozdobíone. *RejPos* 336v.

W charakterystycznych połączeniach: kształt zagasić [= zatracić]; kształt foremny; kształt w ciele (3).

5. *Sposób, obyczaj, styl; modus Calep, JanStat; facies PolAnt; forma, species, stylus Mącz: norma Cn (274) : RejRozm 392; Powiedzyał mu Philozoph/ moy bráciłzku miły/ Zą nálezyci pámięci ty kftalty nie były/ Iáko dzifia ná fwiecie to ludzye ípráwuia RejWiz 51v, A5; iáko fie to Słowo y to przezwiłko od wiekow dziwnie á nie ogárnionym rozumowi kftaltem w onym wiecznym Boftwie záczeło RejAp 162, 160v; GórnDworz 03; żaden kftalt iuz nie może áni mógł być nálezyon/ [...] kthoryby był vblągac mógł gniew Bogá oycá nálze⁸⁰ [...] iedno [...] śmierć [...] íyná iego. RejPos 87v, 270v, 314; RejZwierc 187v, 217v; RejPosRozpr b3; Multimodus – Rozmaitego kftaltu. Calep 678b.*

kształt czego (9): RejPs 25v; kiedy w piśmie íeft kftalt mowy/ nie mowię trudny/ ále iákiś wyłzłzego rozumu/ á nie ták zwyczáiny/ iáko ten/ ktorým pólpolicie wlyzlycy mowia: wnet tho pińanie ma wietfzą powagę GórnDworz F3v; rzadko fie to ma trefić/ áby mógł [człowiek, który nigdy nie pisywał] dołkonále poznac/ vmyłł/ praczą/ rozum tego kto pińał/ ábo żeby miał vczuć on ímák/ który ma ołobny fwoy/ káždy kftalt pińania GórnDworz G6, E7; RejPos 177v; GrzegŚm 24; ModrzBaz 6; Kftaltu twych czynów/ wieczny boże/ Potráfic żaden ímyłł niemoże. KochPs 129; LatHar 642.

kształt do czego (2): RejPos 339; pociechá íeft wiele pieniędzy nábberac/ iedno iz wiele kftaltow do tego ználeść fie może y poćciwych y niepoćciwych. RejZwierc 114.

kształt ku czemu (2): tá fwięta pokutá/ á ten fwięty kftalt ku vbląganiu fwiętego gniewu iego/ miála być przepowiadaná/ [...] po wlyztkiemu fwiátu. RejPos 116v, 339 marg.

kształt na co (1): wołał do bogá oycá fwoiego/ áby infzy kftalt mógł náleść ná odkupienie tego nędznego człowieka/ niżli śmierć iego RejPos 104.

kształt w czym (1): Mącz 424a cf

kształt czyj [w tym: pron poss (5), ai (poss) (3)] (8): KrowObr 144; RejWiz 144; RejZwierc 141; íefzce kftaltow dyabelłkich á írogich wymyłłow fwiátá tego/ íeft ná fwiecie niemáło RejPos 276v, 100v; RejZwierc 23v; RejPosRozpr c2v; StryjKron 380.

W połączeniach szeregowych (6): Stylus item ratio loquendi seu scribendi, Obyczaj/ miára/ xtalť/ ípofób á ćwiczenie w pińaniu y w wymowie. Mącz 424a; Vestigia antiqui officii remanent, Stára dawnego záchowania znáki/ xtalťi/ ípofoby fą. Mącz 490b, 383a; RejPos 206; tho iuz ze wlyztkich ípráw/ kftaltow/ y półtepkow ich ínádnie obaczyc móżymy [!]. RejZwierc 267v, 267v.

W charakterystycznych połączeniach: kształt czynow, (wy)mowy (3), obrony, pisania, świata; kształt w pisaniu, wymowie; kształt ku odkupieniu człowieka, ubłaganiu gniewu [czyjeqo], znalezieniu czego.

Wyrażenie: »w ten kształt« = tak, w ten sposób (1): Tedy tę tēmę [!] ná to w ten kftalt záłozyli. WierKróc B2v.

Wyrażenia z wyrazem hasłowym w I sg lub pl, pełniące funkcję określonego przysłówka: »człowieczeńskim kształtem« (1): wołáli á próšili áby fie Pan czo rychley niebu rozłtápíc kazał [...] rozumieiac temu/ iz nie człowieczeńłkim kftaltem miála być to fwięte zefłanie y poczęcie iego. RejPos 270v.

»dobrym kształtem« = dobrze, odpowiednio (2): godność dworzáninowá nie będzie żadna dobra/ íefli ná czás y dobrym kftaltem vzyta nie będzie GórnDworz H4v, O2v.

»duchownym kstałem« = *duchowinie* (1): Tylko łam s łwoimi [*Franciszek*] ma Regułę w Ewánieliey vgruntowáną/ duchownym obytczáiem y kxtałem *KrowObr* 144.

»dziwnym kstałem« = *dziwnie, w dziwny sposób dziwnym sposobem* [szyk 28 : 2] (30): dziwnym kftałem łą od ciebie y łtworzony y połtanowiony włŷtyki rzeczy na niebie y na ziemi *RejPs* 153v, 45v, 152, 160, 203v, 212, 214v; *RejWiz* 45, 46v; *RejZwierc* 116v; ten dziwnemi kftały może rozmnożyć włŷtyki rádości y pociechy ich *RejAp* 178v, AA2v, AA4v; *RejPos* 75v, 86v *marg*, 87, 135, 196v, 259, 303v, 325v; Nákoniecz iey [żywności] y ná powietrzu łzukáią/ dziwnemi kftały ptaki łápáiąc á łtrzeláiąc ku rołkołzy łwoiey. *RejZwierc* 156, 2v, 167, 201v, 204; Dżiwnym á niewymownym kftałem/ nie dzieie łie nic ná łwiecie mimo wołá Bożá *WujJudConf* 65; *MycPrz* II B2v; Dżiwnym kftałem w tych Pánłtwách łpiáwy łie miełzáły *WierKróc* A2v; *ArtKanc* L19v.

»kstałem in(n)y(m) (a. inszym)« = *inaczej* [szyk 3 : 1] (4): *RejPos* 34, 101v; Azáłz inłzym kftałem [...] nie może być záchowánie miedzy ludźmi łławnemi á zácznemi? niźli tym márnym á łprołnym á práwíe łwiniem obytczáiem náłzym. *RejZwierc* 158; *KlonFlis* Fv.

»jakim kstałem« = *jak, w jaki sposób* (11): *RejPs* 49v; trudno by to kto wyłczyć mogł/ iákiemi kftały tám iest zbluźniono łwíete imię Pánłkie. *RejAp* 136v; kiedy/ y iákim kftałem dworzánin godności łwey vżyć ma. *GórnDworz* 13, E5v, H4, N8v; Iákim kftałem ma młody człek łzukác óżenie łwego. *RejZwierc* A5v, 30v; *MycPrz* II B4; *ActReg* 48. Cf »jakim kształtem ... tak«.

»jakim kształtem ... tak« (1): Iákim kftałem drzwi łtoią kluczem przepędzoné/ Ták té gwiazdy zdádzą łye tám być rozłádzoné. *KochPhaen* 8.

»jakimkolwiek (a. ktorymkolwiek) kstałem« = *jakkolwiek* (4): iestliby kto temu náłzemu rołkazáníu łprzcíwić álbo iákimkolwiek kftalthem wylámowác łie z niego chciał álbo łmiał/ niechay łie iż wpádnie w wielki gniew Bogá *RejAp* 196v, 196; *GostGosp* 38; *SarnStat* 1024.

»jednym (a. jednakim) kstałem« = *jednakowo; uno tenore* *Mącz* (5): *RejWiz* A8v; *Mącz* 446c [2 r.]; ŁAżiebniczy/ á kurwy iednym xtałem żyią/ W téyże wánnie y złégo y dobrégo myią. *KochFr* 113; *ReszPrz* 33.

»ktorym kstałem« = *jak, w jaki sposób* (18): *RejPs* 16, 36, 49; *RejJóz* N6; Iáko przekłádác mamy niebełpieczeńłtwá łwe przed Pánem. Ktorým kftałem opowiedác mamy Pánu niewinności náłze. *LubPs* O4 *marg*; Trzeba wiedzieć/ gdzie ktorim xtałe^m lud łzikowác/ Ze by ieden drugiego łnadnie mogł ratowác. *KochSat* C2v; *KwiatKsiaz* K3v; *RejAp* BB7, 10, 130; *GórnDworz* V6; [Bóg] ktorým kftałem chce/ może okázác włŷtyki dziwy á możności Bołtwá łwoiego. *RejPos* 294, 141 [2 r.], 141v; *RejZwierc* 182; *KochPs* 43; *ArtKanc* K15v.

»kstały łakomemi« = *zachłannie* (1): iuż był począł lichwić/ y inemi kftały łakomemi nábywác dobrego mienia łwego *RejZwierc* 176.

»niepoćiwym kstałem« = *nieuczciwie* (1): iestliby ł ich [*pieniędzy*] niepoćiwym kftałem názbierał/ tedyby ł tego wíetłżezego łmętku niźli pociechy vzył *RejZwierc* 114.

»osobliwym kstałem« = *osobliwie* (1): ósobliwym kftałem/ łą óchędóżone łwíete przyhytki iego *RejPs* 138v.

»pięknym kstałem« = *pięknie* (3): Zárt tedy/ ábo kuńłztowna połługá dwoiáka iesth [...] kiedi kto pięknym kftałem/ á miłthernie podeydzie kogo/ y zbláźni *GórnDworz* S4, Ff6v; *SarnStat* 24.

»rozmaitym kstałem« = *rozmaicie, różnie, w rozmaity sposób* [szyk 8 : 2] (10): Bog [...] rozmáitem kftálem między wlfem ludem iest rofserzył wielką wielmożność swoię. *RejPs* 113, 66; Iáko fie czárt rozmáitim kftálem o nędznego człowieká kuśi. *RejPos* 331 *marg*, 177v, 294, 339 [2 r.]; *RejZwierc* 168v; Padewłki nie niemo łądzi/ ále y pyta y rozmáitemi kftáłyty dochodzi rzeczy *GórnRozm* F4; *Phil* G4.

»rozlicznymi kstały« = *rozmaicie, różnymi sposobami* [w pl] (7): *RejWiz* 121v; *RejAp* B4v, AA7; rozlicznemi kftáłythy Pan z námi mowić raczył przez rozmáite ftany *RejPos* 338, 280; *RejZwierc* 9, 194v.

»tym (że) (a, onym, a. takim) kstałem« = *tak, w taki sposób, tym sposobem* [szyk 95 : 1] (96): A ze ftá zwas ieden fiędzie Tákim kftálem ná vrzędzie Aby iedno prawdę mnożył A fwe pożytki odłożył *RejRozpr* C2v; *RejJóz* A3, N5; [Boże] Rać łzmiencz fwoy gnieph burzacy Ktorem ya nądziy załłużył Zem them kftálem na fwiécie zył *RejKup* p6; Didimus [...] piłał Alexandrowi tym kftálem. Didimus Bragmańłki Miftrz Alexandrowi pozdrowienie. *HistAl* K4, D6v; *MrowPieś* A4; *LubPs* T3, X6v; Sędzia tákemu [mężobójcy] przepuřczáz nie ma. Abowiem by thym kftálem nie sftáło fye práwu Bożemu y ludzkiemu dofyć. *GroicPorz* mm2, hh2v; *RejWiz* A8v, 44, 191v; *KochZuz* A3v; *RejFig* Cc5v; *RejZwierc* 38v, 54v; *BibRadz* I 2v, *Gen* 6/15; *Mącz* 364b; gdzieby fię tym kftálem łpráwować nie chćieli/ Rádzec áby v ćiebie [!] ći miefcá nie mieli. *Prot* D3, B4v, D4; Tym tedy kftálem moy Dworzánin wftreże fie wydwarzánia *GórnDworz* G7, Fv, Q6, V4v, Cc4, Ee7v (11); *RejPos* 79, 88, 177v, 356; *RejZwierc* 164v, 197; *RejPosWstaw* [143⁴]; *BudBib* 2.*Mach* 7/7; Ia mnimam/ żeby wiefłzi y trwálzi pożytek Rzeczpořpolita wzięła z obrony tym kftálem poftánowioney [ad eum modum constituta]/ niź z kmiecych podatkw *ModrzBaz* 124v; *ZapKościar* 1579/16; *StryjKron* A3v, 161, 427; *CzechEp* 77; *KochPhaen* 14; *ReszPrz* 30; *ArtKanc* I18v, N11v; *GórnRozm* Lv; *KochProp* 14; *GórnTroas* 5, 45; Day mi/ gdyż to dáć mi małz Nie dałzli/ kftálem tákim Máło po inřzym/ mym dobrym wřzelákim. *GrabowSet* D3; *JanNKarGórn* Hv; *SarnStat* 26, 1066, 1146, 1155, 1187, 1272; *GrabPospR* N; *KmitaSpit* C6 [2 r.]; *CiekPotr* 2v, 26, 48, 59; *CzahTr* H3v. Cf »tym (a. takim) kstałem jak(o)«.

»tym (że) (a. takim) kstałem jak(o); jak ... tymże kstałem« (22; 1): áni żyli tem kftálem/ iáko iem było rofkazano. *RejPs* 114v; *LubPs* L3v, gg4; *RejWiz* 129v; *BibRadz* Ex 39/5; áby Dyanie boginiej kościół zbudowáli ná gorze Arentynie/ tym kftálem iáko w Efezye w Grecyey. *BielKron* 103, 102; *KwiatKsiąż* N2v; *SarnUzn* D5v; nie mowie/ áby fie thymże kftálem [młodzi ludzie] iáko y ftárzy łpráwowali/ [...] Ale iźby tłumili w łobie zbytki/ młodemu przyrodzone *GórnDworz* K3v, D7v, O3; ftan Fáryzeufzow byli ná ten czás w zakonie ftárym/ tym kftálem iákoby v nas dziś zakonnicy *RejPos* 225, 3, 87v, 315v; *WierKróc* A4; *KochEpit* A2v; *ArtKanc* Q8; *GórnRozm* K4; *SarnStat* 1041, 1075, 1146.

»wszel(a)kim (a. wszelijakim, a. każdym) kstałem« [szyk 4 : 2] (6): *RejPs* 27v, 213v; Niechay łobie kftálem wřfelkym Iuź pomoże jako może *RejKup* bb2v; *RejWiz* 129; Y což roznmieć o człowieku tákim/ Co wřzytkim przykry kftálem wřzelijákim. *RejZwierc* 218v, 192.

»żadnym kształem« = *w żaden sposób, nijak; ulla ratione* *JanStat* (5): żadnym kftátem ni od kogo w tym impediowani bydź nie máią *SarnStat* 965, 174, 1038, 1059, 1188.

Szeregi: »kstałt albo droga« (1): Który kstałt [!] albo droga ięft nablifzłza ku poprawieniu. *KwiatKsiąż* D4.

»obyczaj i kstałt« [szyk 4 : 2] (6): *KrowObr* 144; Nove, Nowym obyczajem álbo xtałtem/ Nowym ípofobem. *Mącz* 251d; *RejZwierc* 23v, 186; *RejPosRozpr* c2v; vzywác ich [praw i obyczajów] będą/ tym obyczajiem y kłztáłtem [*alio modo*]/ iáko wízelákich íwobód y wolności Koronie Polfkiéy/ z dawnych czáfów łłużących *SarnStat* 1146.

»kstałt a porządek« (1): dziwnym kłtałtem á nadobnym porządkiem wízytko ípráwić raczył *RejAp* AA2v.

»kstałt a proba« (1); rozmáite fá kłtały á próby niżli ktho práwego przyiacielá práwie doznác może. *RejZwierc* 89.

»sposob i (ani) kstałt« (8): *Mącz* 446c; *GórnDworz* L3v; poługi [...] oboiéy ítronie tákże zobopolnie [...] máią bydz płáconé tym ípofobem y kłztałtem [*modo et forma*]/ iáko do tego czáfu to było opátrowano. *SarnStat* 1075, 19, 1038, 1059, 1187, 1188.

»kstałt a sprawa« (1): dziwnemi kłtały á rozlicznemi ípráwami Pan z námi mowić raczy przez Proroki íwoie *RejPos* 325v.

»kstałt i szrodek« (1): z woley Bożey á z łáfki ízczerey/ to przeyrzenie álbo náznáczenie íwiętych sítawa íie/ iednák kłtałt y szrodek tego przeyrzenia táiemnego/ dał nam Pan Bog iálny y widomy. *WujJudConf* 67v.

»kstałt, tryb« (1): to ięft powfzechna/ Apoftołfka náuká. [...] przez vftá y píánie ich namieftnikow/ ięft nam do rąk podána po íwiećie: iednym kłztáłtem/ iednym trybem/ áz do tych náłzych czáfów opowiadána byłá. *ReszPrz* 33.

»kstały a wymysły« (2): ták nas w tym íćili/iżechmy tymi rozmáitemi kłtały/ á thymi dziwnemi wymyły íwiátá tego/ y miłofierdzye Páná íwego/ y zbawienie duřzam náłzym náydowác mieli. *RejPos* 177v, 276v.

Wyrażenia przyimkowe: »wedle kstałtu [czego]« (2):

~ *Szeregi*: »wedle kstałtu a potrzeby« (1): pro re nata non incommodum, Wedle xtałtu a potrzeby tey rzeczy *Mącz* 353b.

»wedle kstałtu albo zachowania« (1): Ad rationem antique religionis exquirere facta alicuius, Wedle xtałtu álbo záchowánia ítárádawney wíari/ wypytác íie ná czyiy żywot. *Mącz* 347b. ~

»na kstałt« (17):

~ *na kstałt kogo* (1): palali thám zápal wonnych rzeczy ná ołtarzech/ ná kstałth pogánow [*in morem gentium*] *Leop* 4.Reg 17/11.

na kstałt czego (5): *LubPs* cc4v; *RejAp* 42; *GórnDworz* B.5, F3v; Lecz ná onę wiońę [zmartwychwstanie] weźmiem íe [*ciało*] dźiwnie íubtelne/ duchowne/ ná kłztałt duchá wśzędzie przenikáiące/ á náтуры ciał prawdziwych nie tráçące. *SkarKaz* 205a.

W połączeniu szeregowym (1): in eam sententiam plurima leges apud Platonem, Ná ten xtałt/ ná ten ípofób/ álbo w tym mniemánium wiele naydzieř v Plátóná. *Mącz* 383a.

W porównaniu (1): Práwye ná kłtałt potoku byftrze pływńcego/ Thák oni chcyeli porwác z vporu íwoyego/ Gwałtownye duřę náłfę *LubPs* cc4v.

Wyrażenia: »na inszy kstałt« = *na inny sposób, inaczej* (3): Assilire ad aliud genus orationis, Ná ynfyz sie xtałt piłania vdác. *Mącz* 365b; niezczęfny mizerniku Czo sie śmiefz [...] odmieniác álbo ná infzy kftałt wykłádác święte thy á nieomylnie łłowá iego *RejAp* 42, 7v.

»na ten kstałt« = *tak, w ten sposób* (8): *KromRozm I G4*; ná ten kftałt rzecz k niemu vczyñił. Wiem żeś wiele obaczył s towarzyszá mego/ Poczćiwemu śtanowi co ielt przyśtoynego. *RejWiz* 9v; *Mącz* 383a; *SarnUzn C2v*; Vydzie czáfem y to zá trefność/ kiedy kto iedno z drugim/ nie bárzo trefnie łpoi/ ná ten kftałt/ iáko owo mowią/ By práwi cznotá tu byłá/ á łobola czapká. *Górndworz* R8, S2; *WujJudConf* 154; *PowodPr* 18.

»na wykrętne kstałty« (1): ná wykrętne kftałty ten narod łpráwiono. Tám iedno co wykręcíc to iuz mądra głowá/ A opák wyśtáwowác pozłócište łłowá. *RejZwierc* 240v. ~

»pod kstałtem« (1):

Wyraźnie: »pod tym kstałtem« = *tak, w ten sposób* (1): [ławnicy] Sentencyá Sędziemu przes łwoie porządne votá/ náyduiá/ pod tym zwirzchnim kftałtem/ niemáiąc głowy nákrutey czapká/ nie w rękáwicach/ w płáfczu/ nie z broniá żadná/ náczczo/ łyedzęcy. *GroicPorz* dv. ~

a. O dźwiękach i muzyce (2) :

Zwrot: »inakszym kstałtem zagrać« = *inaczej, mną melodię zagrać* (1): Alexánder wielki [...] zápaliwfyz sie muzyká/ wśtác więc nád łwoię wolá od biełiády mułiał/ á bieżeć do zbroie/ do koniá: á potym gdy muzyk inákłzym kftałtem zágráł/ tho zálię przychadzał k łobie/ y wrácał sie do biełiády. *Górndworz* H2.

Wyrażenie: »ktorym kszałtem« (1): KTorym kftałtem Káplani ludu Izráelskiego/ [...] ná trąbách trąbili *BibRadzBaz* ktv.

6. Przykład, wzor, model, schemat; podobieństwo; modus, mos *Mącz, Vulg; exemplar PolAnt, Cn; deformatio, exemplum, formula, idea, norma, species Cn; forma JanStat; paradigma BartBydg; schema Calep; similitudo Mącz* (347) : *BartBydg* 107; wśtáwił im pewny kftałt/ yáko krzćić myeli *KromRozm II x2*; *GliczKsiąż* D3v; *LubPs* Y4; *RejWiz* A4v; POlak nád wśze narody/ ielt w tym łobnieyfzy/ Iż vkaż mu iáki kftałt/ by też nadziwnieyfzy. Vźrzyśz go trzeciego dniá/ álic on ták chodzi/ Pośtáwą y vbiorem/ káždemu vgodzi. *RejZwierc* 80; Vkázuie kftałth iáki ma być koćcioł. *BibRadz* 1. *Par* 28 arg; *Mącz* 84d, 465c; *Prot* A4v; iáka ma być ze wśzytkim dworna páni [...] s ktoreyby kftałt sie brác mógł/ wśzytkich cnot/ y obyczáiw *Górndworz* V7; *BiałKat* 351; *RejZwierc* 18v; *StryjKron* 120; Tám od początku wieku tá brodá mieśzkáłá/ Y kftałt ná wśzytki brody potómné wydáłá. *KochBr* 150; *Calep* 953a; *SarnStat* 286 [2 r.].

kszałt kogo (1): Pátrząc ná twoie cnoty [...] Kftałcie pániem/ wdow [...] Dźiwno nam/ iżeć vmrzeć kiedy dopuśzczono. *SzarzRyt* D.

kstałt czego (37): *MurzHist* H3v; kśze miły/ máłz być kftałtem żywota infzych *MurzOrt* B3; thu nadobny kftałt modlenia przekłáda/ kthory przy modlitwie záchowywáć mamy *LubPs* Tv; opifány ielt kftałt przyśyęgi iáko Rękoymia ma przyśyádz á iáko Dźiedzic. *GroicPorz* í; *Leop Ex* 26 arg, *Ez* 10/1; Dawid oddáł Sálomonowi łynowi łwemu kftałt Sieni [*exemplar porticus*] y iey gmáchow *BibRadz* 1.*Par* 28/11, *Gen* 6 arg, I 31, *Ex* 38/30, 39 arg; *OrzRozm* D3 marg; wzor z niego iednego/ iáko brał z onych pięci pániem Zeixis málarz kftałt piękności/ wśtáwicźnie bráli. *Górndworz* B7v;

RejPos 43v, 116v [2 r.]; *BiałKat* 241; *KuczbKat* 85, 125, 230, 245; *WujJudConf* 67v, 167; *RejPosWstaw* [143²], [143²]v; *ModrzBaz* 52v, 81v; to iest kazń naywiętza pod flońcem/ y kłztałt iákiś wiecznego potępienia *WujNT* 589, 575; *WysKaz* 2; *JanNKar* B4v; *SarnStat* 147, 1095, 1123, 1299, 1309; *KmitaSpit* C3v.

kstałt do czego (1): káždy fie z nas [...] pytać powinien/ o powinności twoiey cnotliwey/ áby nie żył iáko ine nieme źwirzę [...] thu będyelz miał tylko kłtált á wizerunk do tego/ á Potym fie práwego gruntu s tych początkow po woli dopytaway. *RejWiz* A8.

kstałt czyj (2): Wapowłki teź Poczet miał kłtałtu włárłkiego. *StryjWjaz* B3; *JanNKar* E3.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej (4): Sámuel Mácieiowłki [...] Włofkim kłtałtem dom pyękny zmurowác kazał *GórnDworz* B6v; Száty Niemieckim kłtałtem ná nich áxámitne *StryjWjaz* B3, B4v; [według prawa polskiego] ma *figuram Iudiej* záfádźić, to iest Sędzięgo ziemłkiego, Podfłędká, Pifárzá [...]. A iefli Niemieckim kłztałtem, tedy Wóytá y fześć Przyśięźników ofádźi *SarnStat* 1276.

W połączeniu szeregowym (1): áby Sędziowie ná łtolicách łádów náłzych siedzący nie śmieli inych obyczáiów/ z wyczáiów/ kłztałtów przy Rocéch y łkázowánium záchowywác/ okromia tych: których Królów Polłkich Księgi Státutowé y zwyczáie Królestwá vczá/ y vkázuią *SarnStat* 887.

W porównaniu (1): Brácia bądzcie náłładowcy memi/ á záchowywáyćie the kthorzy ták chodzą/ iáko macie kxtált od nas [sicut habetis formam nostram], *Leop Philipp* 3/17.

Zwroty: »[z czego a. z kogo] kstałt (ku naśladowaniu) brać« = *wzorować się na czym, brać wzór z kogo* (2): niewiem by inne łádowne Ławnicze mieyłtce było/ s ktorego by łobie inne Miáłtá y Miáłteczká kłtałt y wzor ku náłładowánium mogły brać/ iáko s Krakowłkiego *GroicPorz* C2v, B.

»[od kogo] ksztált [czego] wziąć« = *wzorować się, naśladować* (1): oni łámi/ od ktorychełmy tego wyłtępku kłztałt wzięli [a quibus eius speciem sumpsimus]/ łkroćili go/ á łzeyłzym vczynili. *ModrzBaz* 81v.

Wyrażenie: »pierwszy ksztált« (1): nie káże przez píłmá dołwiádczác ich náuki/ ále przez on pierwłzy kłztałt/ y formę wiáry y religiey/ podáney im pierwey niżli [...] czytáli ktore księgi nowego tełtámentu *WujNT* 575.

Szeregi: »forma albo (i) kstałt« [szyk 3 : 2] (5) : *Mącz* 127c; przez Swiátości tylko/ gdy ich formá álbo kłtałt w łwey mierze záchowána bywa/ grzechy mogą być odpulzczone. *KuczbKat* 85, 125; *SkarJedn* 82; *WujNT* 575.

»ksztált i obyczáj« (1): vłtáwia kłztałt y obyczáj Przyśięgi [Iuramentorum modum et formam *JanStat* 907]/ iáko [...] káżdá ofobá duchowna w Bifkupłtwie Alłperłkim przy bránium ktoregokolwiek Beneficium przyśięgác ma *SarnStat* 1123. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»kstałt albo reguła« (1): Piotr S. Apóstołłkie Książę/ nieiáki Bołki kłtált álbo regułę Bifkupiego vrzędn podał *KuczbKat* 245.

»kstałt albo rząd« (1): ten kłtałt albo rząd łwym namyáłtkom/ á ini ápołtołowe bifkupom dźyerzec podáli. *KromRozm III* N6.

»kstałt i sposób« (3): křtałt/ y řpořob chrztu/ y řżywáníe iego thákíe być ma. Napiérwéy wodę pořwięćić: á po tym niech řye chrzći ten/ który řye chrzćić ma *BiałKat* 241; *WujJudConf* 167. Cf »jednego sposobu albo na jeden kstałt«

»ksztalt abo ustawa« (1): dla niezliczonych řpořobow walczenia/ á rozmáitých y nagłých odmian: ledwie řię iákí křtałt abo řvtáwa [*norma aliqua et lex*] okało boiu czynienia dáć może *ModrzBaz* 109v.

»kstałt a (i) wizerunk« (3): *RejWiz* A8; *Leop Ex* 26 arg; przemiia řwiát y pořadliwořć iego. Tego wřzyřtkiego mamy řywy křtałt y wizerunk dnia dźiřieyřzego/ ktorzychmy řię tu zefzli ná pogrzeb tego to Křiążęćia zacnego. *WysKaz* 2.

»wzor a kstałt« [szyk 1 : 1] (2): áby [...] wzor řobie á křtałt w tym wřzyřtkim z w. W. bráli. *GroicPorz* B, C2v.

»kstałt abo wyobrażenie« (1): A ieřt thych znákow [*Kořćioła*] cźterzy/ Náuká Apořtolfka/ Społecznořć/ Lamánie chlebá/ y Modlitwá. Abowiem w tych ořobliwie řie poćwicza prawdziwy Kořćioł/ y po tych křtałt ábo wyobrażenie nieiákíe prawdziwego Kořćiołá obaczon bywa *RejPosWstaw* [143²]v. Cf »na kstałt i wyobrażenie«

»zwierciadło abo ksztalt« (1): Zwyerciádło álbo křtałt w ktorým kaźdy řtan řnádnie řie może řwym řpřawam iáko we źwierciedle przypátrzyć. *RejZwierc* A.

Wyrażenia przyimkowe: »podług kstałtu« (1): áby ij [*przybytek*] vcźynił podług křtałtu który widział. *Leop Act* 7/44.

»wedle kstałtu« (3): *KromRozm II* 13v; [*Bóg mówił do Mojřesa*] áby gi [*przybytek*] vcźynił wedle křtałtu który widział [*ut faceret illud secundum formam quam viderat*]. *WujNT Act* 7/44; *SarnStat* 1125.

»na kstałt« = *in morem, in modum, ad similitudinem Mqcz; ad instar SarnStat* (266): Mnieby řie tedy zdáło áby řie ábo dwie literze řpořly w iednę ták / dz/ dź/ dź [...] Albo więc ná křtałt inákřzy *JanNKar* E3.

~ *na kstałt czego* [= *jako co*] (1): Tu teź położę owo vpominánie/ ná křtałt porády. *GórnDworz* R8v.

na kstałt czyj [= *jak kto (a. co), tak jak kto (a. co), na podobieństwo kogo (a. czego)*] [*w tym: G sb* (220), *ai poss* (12), *pron poss* (4), *G pron* (3)] (239): TEn kamień [...] ieřt przezrzyřty/ na křtałt naczyřtřzego Lazuru. *FalZioł* IV 57c, I 110b, IV 51a, V 107v; vcźynili řobie bálwan ná křtałt ćielcowy *RejPs* 157v, 190v, 213, 216v; *Diar* 91; Iáko Pan wierných ná křtałth złotniká probowác raczy. *LubPs* P3v marg; zábijáią dźieći dźiwnie řye rodzące/ nie wedle wyobrażenia ludzkiego/ ále ná křtałt iákíey Bełtyey. *GroicPorz* mmv, p2v [2 r.], mmv, nn4v; ná řámym Liehtarzu będą cźterzy cźářzki wydroźone ná křtałt orzechá [*in nucis modum*] *Leop Ex* 25/34, *Ex* 25/31, 33 [2 r.], 39, 3.Reg 7/17, 19, 22; Feretow ná křtałt trąbek 198. ná szaczie Axamitnei czarney. *WyprKr* 41v,7, 11, 13, 18v, 19 (21); Ářtároth był bálwan ná křtałt owce řpřawiony. *BibRadz* I 136a marg; Žywy kořćioł ieřt gdy ná křtałt dobrego drzewá podawa owoce dobre *BibRadz* II 135d marg, *Ex* 28/14, 39/24, 1.Reg 6/18,2.Par 3/10, *Ps* 144/12 (11); co może być dźiwnieyřzego ná řwiećie nád Kroleřtwo ludzkie/ ná křtałt Kroleřtwá Boźego řpřawiono? *OrzRozm* A2; domy máią ná křtałt dzwonow *BielKron* 447, 5v, 33v, 34, 34v [2 r.], 35 [2 r.] (22); ad similitudinem dentium, ná řtałt zębow *Mqcz* 82a; Imbrico, id est, in modum imbricis facio, Ná řtałt rynny co czynię *Mqcz* 165d; In morem fluminis, Iákoby

rzeká/ ná xtałt rzeki. *Mqcz* 233c; Prototypus [...] naypirwíza formá/ ná którey xtałt drugie czynią. *Mqcz* 328a; Dirigere aliquid ad similitudinem alterius, Nieco prośtować ná xtałt czego drugiego. *Mqcz* 350b, 69b, 71b, 76b, 79b [3 r.], 79c (58); *KwiatKsiąż* O3v; *OrzQuin* H2v, N, Nv; hárdzie łtápamy/ A ná kłztáłt dżikich Zubrow bez miáry buiamy. *Prot* B2v; *SienLek* V2; *LeovPrzep* B4v, F2; *RejAp* 14v, 181; *GórnDworz* C3, Q3, Ii3; *RejPos* 100v, 142v; *KuczbKat* 240; dał tobie vczynić vbior ná kłtałt onych knechtow czo około onego krolá łtawáli. *RejZwierc* 86, 45v; Drugi Ordynek woyłká/ ná kłztałt Ryby Kárásiá. *BielSpr* 23, 9, 10, 23, 31v [3 r.], 49; *WujJudConf* 50v; *BudBib* I 356c *marg*, *Is* 44/13, *Sap* 9/8, 1.*Mach* 11/1; Krol wybrány bywa vbran [...] w ornat álbo w kápę z złotogłowu/ ná kłtałt Káplaná Rzymłkiego *StryjWjaz* C4v, B3v [2 r.]; *CzechRozm* 86, 122, 212v; *ModrzBaz* 90v, 103v; *Oczko* 14v; *StryjKron* 6, 120, 351, 375, 390, 411, 677; *CzechEp* 54, 257, 332; ná kłztałt/ onego Pogáńłkiego/ Rzymłkiego nabożeńłtwá/ máło nie wízytko Pápiełkie nabożeńłtwo vformowáne ielł. *NiemObr* 159, 148, 159, 160 [2 r.]; *KlonŻal kt*; *ArtKanc* B18v; tá Rzeczpołpolita wálzá ná kłztałt Lácedemonłskiey ielł połtánowiona *GórnRozm* L4, K3; Cymbion – Kuflik ná kłztałt czołnu vczyniony. *Calep* 283b, 168a, 752b, 816b; *Phil* 12; *OrzJan* 124; mamy kroćiuchny ten Zołtarz álbo Płalterz/ ná kłztałt PXáłterzá Dawidowego vczyniony. *LatHar* 507; *KołakCath* A3, C4v [2 r.]; *WujNT* 564, 608, *TU* 1/12; *JanNKar* E3 [2 r.], Gv; *JanNKarGórn* Hv; żył w królełtwie ná kłztałt innych łzláchćiców [ad instar aliorum nobilium] *SarnStat* 237; Dla tego ná kłztałt praw nayleplłzych w wielu źiemiách Krześciáńłkich połtánowionych vłtáviamy *SarnStat* 927, 4, 5, 60, 244, 286, 332 (17); ná kłtałt łzermierzow/ zápalnictwem/ poćilłkánien rzeczy ciężkich/ biegánien závodu/ ćiałá łwe ćwiczyli *PowodPr* 73, 44, 48; *CiekPotr* 2, 31; ná rybi xtałt/ wnet łzkutę vrobił *KlonFlis* E4, E3v; *KlonWor* 57; V. PIESN ná kłztałt Płalmu LXX. *SzarzRyt* B2, B2v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej (1): w czapcze łcharey z zolthym łchnurem ná czelłzky kłchłalth [...] chodzi pacholek yełcze nyeobrołly *LibMal* 1554/183v.

W połączeniu szeregowym (1): bog łtworzył człowyeká ná kłtałt álbo wyobrázenye á ná podobyeńłtwo łwoye. *KromRozm II* r2v.

Zwrot: »[coś] brać sobie ná kłtałt« = *brać sobie za wzór do naśladowania (2):* *GliczKsiąż* A4v; áleby ie [zacne, sławne a poćiwe sprawy i obyczaje W. W] byli łobie mogli brać ná kłtałt á ná ćwiczenie nie thylko ludzye młodzi *RejZwierc* A2.

Wyrażenia: »jako ná kłtałt« (2): Práwye był yáko ná kłtałt drzewá Cedrowego *LubPs* K2v; *RejWiz* 144v.

»ná jeden kłtałt« (2): NA ieden kłtałt práwye then Płalm ielłth vczyniony/ iáko y LXXIII. *LubPs* S2. *Cf* »jednego sposobu albo ná jeden kłtałt«.

»ná svoj kłtałt« (4): PAn Bog włzechmogący/ kroluiąc od wieká/ raczył ná łwoy łwięty kłtałt łtworzyć człowieká *ArtKanc* B18v; *CzechRozm* 122, 212v; *KlonWor* 57.

»ná ten (a. taki) kłtałt« (10) : *FalZioł* V 108v; Aedificare de exemplo alterius, Na ten xtałt dóm łtáwić, *Mqcz* 78b, 100c, 171b, 408b; *KwiatKsiąż* B3; ielłlibyś w. m. ná tháki kłtałt páná łwego formowác chciał moim widzmem rychleiby w. m. ludzie dobrym bákálarzem názwáli/ niź dobrym dworzáninem *GórnDworz* Iiv, Q7; *KochPhaen* 9; *Calep* 351a.

»na (ten) kstałt jako« (7): ta riba Conger ieft morzka długa/ na then kftałt [!] iako węgorz/ ale daleko więtsza *FalZioł* IV 32b; wyroście przez látho wyfoko ná kftałt iáko trzcíná *BielKron* 276v; Conoides, Co ná ten xtałt roście/ álbo yeft vczyniono yáko ízyfzka. *Mącz* 64b; *GórnDworz* Hh5v; *BielSpr* 22v; *SarnStat* 1025, 1204.

Szeregi: »na kstałt a na obraz« (1): kthorym [*niewiernikom*] thu ieft wyftawion ná kftałt á ná obraz ten to niewierny á złościwy człowiek. *RejPos* 290v.

»na kstałt i (na) podobieństwo« [szyk 6 : 2] (8): [*uczynił kapitela*] ná kxtałth y podobieństwo fieci [*in modum retis*] y łancuífkow ípołem między łobą dziwnym ípołobem poplecione. *Leop* 3.Reg 7/17; *RejPos* 100v; *KuczKat* 240; *BudBib* Is 44/13; *CzechRozm* 122, 212v; *KołakCath* A3, C4v.

»na kstałt a przykład« (1): ci ktorziby mieli chowác dzieci fwe/ flufznie mogą ono [*pisanie o wychowaniu*] łobie ná kftałt á przykład brác á obrácác. *GliczKsiqz* A4v.

»jednego sposobu albo na jeden kstałt« (1): Dwoyem lyfty dał do ciebie yednego ípołobu/ álbo ná yeden xtałt nápiłáne. *Mącz* 110c.

»na kstałt a stroj« (1): ná iákiego narodu kftałth/ á ftroy/ dał przerobić fwoię ízábłę/ ten narod miał Perfom rofkázowác. *GórnDworz* L6v.

»na kstałt i wyobrazenie« (2): Boćby tym ípołobem nie tylko ludziom/ ktorzy fą ná kftałt y wyobrazenie Boże ftworzeni/ ále y inlfzym wlfzytkim rzeczom przedwieczność tę przypifác musiał. *CzechEp* 257, 54. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]. ~

»pod kształtem« (1): przysięgę vczynić będą powinni táką: iáką y my Mikołay vczynilifmy pod tym kftałtem/ iáko niżey ieft opifan [*sub ea quae sequitur forma* *JanStat* 909] *SarnStat* 1124.

W przen (1) : Ale to ieft práwy kftałt/ fercá wfpániłego/ Nie lękác fie niefzczęfciau/ nie prágnąc też złego. *RejZwierz* 125.

a. teol. *W Starym Testamencie i w tekstach nawiązujących do Starego Testamentu: typ (wzór, podobieństwo, zapowiedź, obraz symboliczny, symbol) sensu biblijnego typicznego; umbrae et imagines rerum futurarum Cn; forma Vulg; exemplar PolAnt* (6) : Kthory [*pierwszy przybytek*] był kftałtem ná on czás [*quae parabola in hoc tempus praesens*]/ gdy dary y zábite ofiáry bywaią ípráwowáne *BibRadz* *Hebr* 9/9.

kstałt kogo (2): *NiemObr* 12; śmierć krolowála od Adámá aż do Moyzełzá: też y nád tymi ktorzy nie zgrzełzyli ná podobieństwo przeftęptwá Adámowego/ kthory ieft kftałtem onego przyfzłego [*qui est forma futuri*] *WujNT* *Rom* 5/14.

kstałt czego (3): Bo nie do ręką vczynionych świętych (páłacow) wlfzedł Chriftus (ktore fą) kftałtami prawdziwych (páłacow) ále do łamego niebá [*Non enim in manufacta sanota introiit Christus exemplaria verorum, sed in ipsum, caelurn*] *BudNT* *Hebr* 9/22 [24]; *KochFrag* 28; *WujNT* *Hebr* 9/23.

Szereg: »figura abo kształt« (1): Izmáelá/ z niewolnice vrodzonego/ figurą ábo kftałtem/ wlfzytkich cieleśnikow vkáznie *NiemObr* 12.

7. Cecha charakterystyczna, właściwość, istota, stan, postać; idea Calep, Cn; forma, status Mącz; character, qualitas, tenor Cn (86) : *RejZwierz* 70; oni/ będąc pierwey ánioły/ potym fie z kftałtu

onego wyzuwłszy ludzmi ftáli/ y tu ná świát przyźli. *CzechRozm* 58, 56 [2 r.], 5Gv; *CzechEp* 185, 206, 316, 317; *NiemObr* 106.

kstałt czyj [w tym: ai poss (26), G sb (21), G pron (poss) (4), ai (1)] (51): Y liedzi ná łtolcu łwem łkąd kftałt bołtwá łwego okázuie *RejPs* 70v; *RejKup* y8v; *KromRozm I* M2v; *MurzHist* F [2 r.]; wiele w nim [Bóg w człowieku] y kftałtow twoich był okazał/ Bo mu był nieśmiertelność z niewinnością przydał. *RejWiz* 133; kážda náturá łwemi kftałty łynie. *RejWiz* 142, 144, Cc6v; Gdyź się do czáfu vniżył [Jezus] wzięwłszy kłzthtałt słuźebniczy/ tho ieft/ cíáło náłze y śmierthelność náłzę. *BibRadz* II 120d marg; *GrzegRóżn* N3v; [Jezus] wftąpiwłszy na obłok [...] człowieczeństwo łwoie bláłkiem wielkim zákryć raczył/ á przemienić fie ná Bołki kftałt przed nimi [zwolennikami swymi] raczył *RejPos* 135v, 45v, 113v, 333v, 337v; *BiałKat* 26, 303v; *KuczbKat* 100; *BiałKaz* E4v; Kłztałtem Bożym názywáiąc onego ániolał bes cíála *CzechRozm* 56, 34, 56 [2 r.], 56v [3 r.], 57 [5 r.] 57v [2 r.]; To ieft kftałt myśli moich: áni ia mam łobie Pewnieyźzego rátkunku/ ieno vřác tobie. *KochPs* 195; [Chrystus] będąc w kłztałcie Bożym/ nie przyczytał/ łobie drapiełstwem/ żeby rownym był Bogu: ále wyniřczył łámego łiebie/ wzięwłszy kłztałt łłuźebnicy [...] To ieft [...] wyproźnił ábo vchylił y poniżył bołtwá łwego/ y przyiał człowieczeństwo w łobie łłuźebnika. *CzechEp* 216, 206, 216 [3 r.], 316 [3 r.]; *NiemObr* 12, 105, 106 [2 r.]; *ArtKanc* A11v, C3v; y tuřyřł łobie żeś ieft [...] náuczycielem dzieatek/ máiącym kłztałt znáiomóści prawdy w zakonie [*habentem formam scientiae et veritatis in lege*]. *WujNT Rom* 2/20, s. 516.

W połączeniu szeregowym (1): Niemáłř też tych połtáci/ kłztałtow/ włáłności/ y odmian w ktore by go nie obłoczył. *CzechEp* 261.

Szeregi: »kstałt i materia« (1): S. Łukałř w Dzieiách Apółtolłkich pokazał kłztałt y máterią hiłtoriey kościelney wřytkim ktoryy ią po nim piřác mieli. *WujNT* 516.

»kstałt abo natura« (1): tenże teraz/ ze dwu kłztałtow ábo nátur/ to ieft/ z bołtwá y człowieczeńtwá/ ábo z Bogá y człowieká/ [...] ieft iedynym łynem Bożym. *CzechRozm* 57.

»rozumy i kstałty« (1): obáč iáko dziłieyřzy Polacy y rozumy y rozlicznemi kftałty łą thák ozdobieni/ że łnadź ze wřytkiemi narody łłuzłnie łie porównáli/ iełłize nie przerównáli. *RejZwierc* 267v.

»kstałt a sposob« (1): gdy iáki ieft Boży łtan mowiemy Tedyć tám nie łámego Bogá rozumiemy Lecz tylko kłztałt á łpólob przyrodzenia ie^{go}/ Dźiwuiąc się táyności máiełtatu tego *GrzegRóżn* N3v.

Wyrażenie przyimkowe: »w kstałcie [jakim]« [w tym : ai poss (28)] (30): [Chrystus] był w Bożem kłztałcie/ To ieft/ miał wielką moc od Boga ku czynieniu cudow *BudNT* Kk3; Tákże też być w kłztałcie Bożym/ ieft/ być iednym z Bogow/ ábo Bogiem. *CzechRozm* 34v, 56 [5 r.], 56v [2 r.], **5v; *CzechEp* 216, 247, 262, 316 [10 r.], 317 [4 r.]; *NiemObr* 105; *WujNT* 686, 687; poznáney wády w twym kłztałcie prawdziwym/ By łie nie łřzegł/ y będąłeř kto ták niebacłliwym? *SzarzRyt* D3v.

8. Rodzaj, gatunek, odmiana (24) :

kstałt kogo (6): *RejPos* 226; (marg) Troiáki kftałt przyiaciół. (–) Abowiem ieden kftałt przyiaciół ieft/ w kthorym łie záváiera dobry/ cnotliwy/ wierny/ á nieomyłny przyiaciel *RejZwierc* 89, B, 89 [2 r.], Bbb2v.

kstałt czego (16): To moye mnimánye y náuká/ iż szkodliwy kštałt náuki yełt/ vczyć/ Iżeby ludźye względem kaźni y zapłáty/ łkruchę albo žal zá grzechy myeli myeć. *KromRozm I H*; *LubPs* bb6v; *Rica* [...] teź nieyáki xtałt odźienia białyh głów. *Mqcz* 355d; *Staticulum*, Nieyáki xtałt wiźącego kolebczánego wóská. *Mqcz* 412a; *Sine praetexta toga*, Nieyáki xtałt długi łzáty/ aż do piąt *Mqcz* 453d, 207b, 349c, 355d, 398a, 399d (11); *Moczu kštałt y bárwy rozmáite SienLek S3*; *Rozne kštałty miłofierdzya. RejPos* 170v *margin*, 170v; *Sztáliácie łię połłufzni z łercá temu kštałtowi náuki/ w ktoráście łię podáli. WuNT* 520.

W charakterystycznych połączeniach: kstałt najforemniejszyt niejaki (5), *osobliwy* (2), *staroświecki* (3); *kštałty rozne, rozmaite; kstałt cnoty, łodzi, miłosierdzia* (1), *moczu, nauczycielow, nauki* (2), *obowa, odźienia* (4), *pokory, przyjaciol* (5), *strzałyy szaty* (2), *wozka*.

Szeregi: »kstałt a podobieństwo« (1): rozmaíte kštałty á rozmaíte podobieńtwá miłofierdzya bywaią. *RejPos* 170v.

»sposob i kštałty« (1): Támże ten święty Prorok wypifuie łpofob y kštałty onych fáłefznych náuczycielow/ onych káplánow *RejPos* 226.

»kstałt a sprawa« (1): Abowiem wierzmi iż nie ieden kštałt á łprawá w roznych przijáźniach bywa. *RejZwierc* 89.

9. Górna część ubioru kobiecego – stanik, napiersnik, gorset (9) : Na kštałtce, i na rekawiech takowłz bram perlówi *WyprKr* 61; Szata Podgardlo. *Axamitu czarne*⁸⁰ [...] Na niei na xtałtce. i na rękawiech, iełt łeretow na kštałt trąbek 198 *WyprKr* 66v, 63v, 69v, 71, 72, 91.

kstałt czego (1): Kštałt tey szati. temze bramem bramowani *WyprKr* 64v.

Wyrażenie: »odświętny kstałt« (1): Odday rodzicom gościniec nieboże/ Iáki być może. A Zochnie dárny Gdańki pás pukłáły/ Ná odświętni xtałt/ mucháier cegláły. *KlonFlis* H4v.

*** *Bez wystarczającego koniektu* (21) : *Figura, kstałt, viobrazenye BartBydg* 58b, 60; *Facies, Xtałt/ Połtác/ Spofob/ Obyczay. Mqcz* 113b; *Facies maris, Xtałt morski. Mqcz* 113b; *Filium orationis pro Stylo et ducendi forma ac compositione ipsius orationis, Obyczay/ xtałt/ forma łubtilność/ łpofób/ rołcyągnienie álbo rołpołtárcie rzeczy. Mqcz* 127a; *Qualitas, Iákość/ Obyczay/ Spofób/ Formá/ Xtałt. Mqcz* 337b, 127b, 127d, 134a, 134b [2 r.], 219b, 404c; *Forma – Kštałt [ł], forma, łpofob. Calep* 429b, 420a [2 r.], 995b, 1086a; *kštallt/ kšiadz ták ia chcę piłác. kto tełł chce prez x. tedy mu to wolno. JanNKarGórn* H, H [2 r.].

Synonimy: 1. figura, forma; 2. figura, obraz, wyobrazenie; 3. pozor, pretekst; 4. elegancyja, ozdoba, piękność, przepych; 5. obyczay, sposob; 6. model, przyklad, wzor; 7. postać; 8. odmiana, rodzaj; 9. stanik.